

„Ali, ali, gospod profesor! Karam to hčer radi njene nebrzdane strasti do plesa in tak resen gospod pokazi učinek moje propovedi s svojim slabim vzgledom. No, hočete li na vsak način — kakor vidim, danes že ne uidem svoji usodi. Pojdimo torej!“

„Dovolite morebiti, da bi bil v aš plesalec?“ vprašal je Starý Julijo ter ponudil uljudno roko.

„Oh da, z veseljem!“ odgovorila je in sprejela sramežljivo ponujeno roko.


Blaženost ga pelje v raj mladosti.

(Konec prihodnjic.)

## Karakteristika naroda slovenskega.

Češki spisal Jan Lego.

(Dalje.)

 kazni z ono brezuvetno, slepo poslušnostjo, katera nareja iz deteta topo lutko in goli stroj brez duha in svoje volje, ni niti sledu v prosti rodbini slovenski in otroku se daje tam do neke mere popolna prosta volja in svoboda. Kar stari sami tako silno ljubijo, namreč dovtipno veselost, dopuščajo še v večji meri srčno radi otrokom, in ponosno prikazuje mati materi svojega sinčka, videč, kako poigrava v njem bujna mladost: Glejte, kakšnega fanta imam! — Kakor se slovenski nravi iz globočine duše studi vsa prisiljenost in naduta odmerjenost v vedenji („glej, glej, kako se drži“, sliši se jako pogostoma za hrbtom kakega tujca ali „škrijca“), tako je na Slovenskem tudi pojem o razbrzdanosti in svojevoljnosti mladine mnogo mnogo bolj omejen, nego po drugod, kjer se dete od same groze tako rekoč dihati boji, videč ven in ven nad seboj črni oblak vseh možnih kazni, dokler se naposled zbok vednega strahu tako ne ukroti, da že niti razločevati ne ve, je li to, kar dela, dobro ali slabo. Takovo dete, zgodaj lišeno svoje razsodnosti in samodelnosti, izgublja bolj in bolj vso samostalnost ter dozoreva v goli nastroj, kateremu je namen: Služiti! V slovenski rodbini pa se puščajo otroku vse pravice njegove dobe in ne stori se nič, kar bi bilo ne samo na škodo njegovemu razumu in čutu, nego tudi na kvar razvoju in okrepcanju njegove volje. Dete vodijo tam zgodaj in vedno postopnjema k samostalnosti, poučujoč je, kako naj samo sebe vlada k dobremu. Med njim in med roditelji gospoduje ven in ven uzajemen pogovor, pri čemer ni na strani roditeljev nobenega preziranja detinskih nazorov ali celó zaničevanja, nego naravnost ali pa od strani ga izpodbadajo k vprašanjem, tako se vadi dete misliti, svoje misli razvrščati in po njih bistriti si duševni vid. Kadar pride otrok iz šole domov, mora povedati, kaj se je danes naučil, kaj novega je morda danes pripovedoval gospod učitelj, in zanimanje v teh rečeh je tem večje pri takih roditeljih, kateri v svoji mladosti niso mogli hoditi v šolo, zato ne, ker tedaj v njih občini še ni bilo šole. To bdenje nad šolskim napredkom traje pa tudi tedaj še vedno dalje, kadar dajo sina študovat. Prišedši domov na praznike, ima takov študent mnogokrat nemajhen križ, predno vse, kar se je v minolem poluletti naučil za bodoče življenje, nadrobno in natanko razloži skrbnemu očetu svojemu, kateri hoče imeti točen račun o žuljevito pridobljenih denarjih, katere zdaj žrtvuje za izomiko svojega sina, želeč se o sinovem napredovanji navzlic najboljšim šolskim svedočbam sam uveriti. Pri takih dodatnih poskušnjah padata potem latinščina in grščina seveda premnogokrat pri praktičkem gospodarji v nemilost.

Ker se dete zgodaj vodi k samostalnosti, dovršena je po tem tudi brzo vzreja njegova, posebno kar se tiče rodbinskih razmer pred javnostjo, ne da bi potem uzajemna ljubezen med roditelji in deco ter spoštovanje otrok do roditeljev pri tem morda trpelo kako škodo. Roditelji, v svesti si, da so dete svoje tako vzgojili, da že davno ne potrebuje povodca, ogibajo se javno izražati mu kako nežnost, češ, to bi bilo mehkuženje, ki starim ni dostojno, mlade pa ponižuje. Da, celó zakonski, naj se še tako goreče ljubijo, kažejo vpričo tujca mnogokrat jako hladno odmerjenost med seboj, in če kdo, ne znajoč te strani rodbinskega življenja na Slovenskem, nagloma stopi v hišo, mogel bi lahko soditi, da je tu malo poprej vihrala kaka domača nevihta.

Druga stran v značaji Slovenčevem je mržnja njegova do vsega, kar je tuje. To je lastnost, kakeršne v ti obliki ne srečujemo pri nobenem izmed ostalih slovenskih narodov in katera se najintenzivnejše pojavlja na Gorenjskem, kjer se je Slovenec čutil najmanj odvisnega od krajevnih razmer. Ona je v narodnem konservativizmu njegovem tako gibalo, kakeršno je podrugod narodni ponos, in kdor jo hoče razumeti, mora stikati po njenih uzrokih v zgodovini slovenskega naroda.

Nekdanje ozemlje slovenskega naroda je segalo namreč od severnih bregov jadranskega morja tja do Dunava na severu, potem od polovice zdanjega Tirolskega pa globoko do ravnin sedanje Ogrske na vzhodu, ozemlje, na katerem biva v naši dobi več nego dvanajst milijonov ljudi različne narodnosti. Politiška svoboda — ta karakteristiška znamka narodnega življenja slovanskega — v kakeršni je živel Slovenec pod svojimi starejšinami in vojvodami in v kakeršni so bili zopet ti med seboj, olahkotila je podrobujoči posel nemškemu življu, kateremu je karakteristiško znamenje po drugi plati bila absolutna moč in stroga organizacija, in čegar fevdalna uprava je tudi dovršila raztvarjajoči proces na narodnosti slovenski. Slovenec je izgubil svojo politiško samostalnost jako zgodaj, namreč l. 748., ko je na severu in zapadu svojega tedanjega ozemlja podrobljen bil nemškemu jarmu bavorskih vojvod. Odsihdob so se resda po večkrat ponavljali boji njegovi zoper nemško gospostvo, toda čim dalje tem slabejše, dokler niso naposled popolnoma umolknili. Ko pa je Karol Veliki vse Slovensko priutelesil franški državi, izročivši je mejnim grofom v oblast, ter je v sporu med nadškofom solnograškim in patrijarhom oglejskim l. 810. reko Dravo ustanovil za granico obeh cerkvenih pokrajin, bila je za vselej odločena usoda narodnosti slovenske v nadškofiji solnograški; izrečena ji je bila smrtna sodba. Najdelavnejši zakopnik nemškemu življu bilo je

njegovo duhovenstvo. Kakor pri Pomorjanih in Polabljanih, tako je tudi tu pri Slovencih pomenilo pokristijaniti toliko, kakor podjarmiti. Solnograški nadškofje (zdaj že patrijarhi) so bili zares bolj Nemci nego kristijani, in kdor dobro pozna životopis slovanskih blagovestnikov, ta dobro pozna tudi solnograške patrijarhe. Prvi namen jim je bila posvetna vlada, sredstvo za njo pa jim je bilo krščanstvo. Zato so utemeljevali tiste svoje hohštifte in klostre obilno po vseh dolinah, naseljevali so vanje in na njih zemljišča nemško ljudstvo in uvajajoč povsod nemško pravo, nemški običaj in jezik, pahnili so domačina, dozdej svobodnega Slovenca, v podložnost ter oddajali nepremakljivo lastnino njegovo po odumrtnem pravu nemškemu naselniku. Na ta način je razruševalo Nemštvo narodnost slovenske vasi; pretvarjajoč vas za vasjo, širilo se je vedno naprej, dokler ni naposled propadala pokrajina za pokrajino in za vselej propala. Da so bili v tem poslu solnograškimi patrijarhom zvesti zavezniki dobrodružni vitezi nemški, deroč za meništvo globlje in globlje v kraje slovenske, razume se samo o sebi; oboji so si potem bratovski delili dušo in telo ubogega Slovenca, in v tem, ko so se klosterski mrakovi plazili po dolini, metala so skalna gnezda grozo svojo na nesrečno ljudstvo. Kakšna razuzdana, zanikarna druhal je bilo tisto nemško

viteštvo, moremo si predstaviti, če se iz svoje češke zgodovine spominjamo dobe Henrika Koroškega. Njegova družina (in ta je bila pač še cvet tamošnjega plemstva!) hotela je pri nas počenjati prav kakor doma, toda sekire praških mesarjev preprečile so brzo njeno samopašnost. Ali vendar je bilo še groznejši neprijatelj slovenski narodnosti, nego to plemstvo, nemško duhovstvo. To vidimo danes iz učinkov; kajti dežele, ki so spadale in nekoliko še spadajo k solnograškemu patrijarhatu, ponemčene so zdaj malodane popolnoma, — v tem ko se je slovensko ozemlje oglejskega patrijarhata le malo ob mejah pollašilo, ker laško duhovstvo ni pomagalo raznarajati.<sup>1)</sup> (Dalje prihodnjič.)

<sup>1)</sup> Kako močno deluje upliv duhovstva v življenju naroda, vidimo jasno ne le na uspešnem delovanju rodoljubnega duhovstva slovenskega, na čegar rameni je jedino eksistencija slovenske narodnosti na Koroškem (gl. J. Legov spis: „Několik slov o zásluhách slovinského duchovenstva o slovinskou literaturu“ v Jelinkovem „Slov. Sborniku“ 1886, V. 44—47), — nego spominajmo se temu nasproti iz češke zgodovine onih nesrečnih dve sto let, ki so sledila bitvi belogorski. Nemški klostri, s katerimi so na gosto obsejali ves severo- in jugozapad naše češke domovine, ti so bili zlasti, ki so v tistem času mrtvaške tihote s svojim duhovstvom najsilovitejše ponemčevali one kraje, dokler ni dovršil njih dela glasoviti Kindermann.

## Slovenci!

**N**aš narod je neznaten po svojem številu. On je sicer veja velikega in mogočnega debla slovanskega in srka iz njega redilni sok za svoje življenje in svoj razvoj; a nemile več stoletij trajajoče okoliščine so izpodrezale že precej čutiljivo naravno našo zvezo s tem deblom. Potisnjeni daleč na zapad, odtrgani od svojih severnih bratov ter obkroženi skoro od vseh strani od tujih narodov, katerih šege in navade, značaji in svojstva se bistveno razločujejo od naših, moramo Slovenci bojevati neprenehljiv boj za narodni svoj obstanek.

Sreča nam v minolosti ni bila mila. Mnogo prelepe zemlje, katera je bila last naših pradedov, izgubili smo za vedno. Obširnejša je ta izgubljena zemlja, nego naša sedanja domovina. Tuji narodi, po številu močnejši, bojeviti in brezobzirni, porivali so se čimdalje globlje v slovensko ozemlje, v tem ko se je tihi, miroljubni Slovenec umikal ter jim prepuščal zemljo, katero je obdeloval; selišča, katera si je postavil. Če je pa ostal na svoji zemlji, tedaj je kmalu izgubil narodno svojo individualnost in kmalu moral zamenjati sladko svojo govorico z glasovi tujimi.

Slovenci smo združeni sedaj — razven neznatnega števila beneških naših bratov — že stoletja pod žezlom avstrijskih vladarjev. Dasi vedno zvesti državi in cesarju, vedno požrtvovalni v resnih dneh in vedno neustrašljivi v nevarnih časih, nismo vendar uživali onega varstva svoje narodnosti, kakor drugi narodi. Le redko kedaj se je zgodilo, da je jezik naš prihajal do male veljave; sicer se je moral vedno umikati tujim, narodu našemu nerazumljivim jezikom. V šolah in uradih ni bilo mesta zanj in prišlo je celo tako daleč, da se je smešil in kaznoval oni, ki se je drznil javno govoriti v slovenskem svojem

materinem jeziku. Narodnost slovenska izgubljala je čimdalje več tal; čistost slovenske govornice je ginila; mišljenje slovenskega razumništva se je potujčevalo in slovenski učenjaki pomagali so povečevati slavo tujih narodov.

Še le, ko je presvetli cesar Fran Josip I. dal narodom avstrijskim ustavo, popokali so tesni okovi, ki so tako neusmiljeno stiskali našo narodnost. Slovensko so tudi nam Slovencem bile v ustavi priznane iste pravice, kakor drugim državljanom; slovesno je jezik naš proglašen bil za enakopravnega z jezikom nemškim in italijanskim, katera sta pred tem v naši domovini uživala povsod neopravičeno prednost. — Pač se vsaj nam nasproti ni izvelo še vse ono, kar bi se bilo imelo po jasnih besedah ustave izvesti; a narod naš se je vendar probudil v novo, veselejše življenje; vzbudila se je v njem samozavest, vzbudil ponos in s tem vzrasla ob jednem ljubezen do prekrasne slovenske govornice.

Že to pa je našim sosedom — (Nemcem in Italijanom) preveč. Oni, ki so doslej vedno navajeni bili uživati pred nami neke predpravitve; oni, ki so v duhu videli že sočne naše ravnice, prisojna naša brda in nebotične naše gore za svojo lastnino, ne morejo se nikakor sprijazniti z mislijo, da se te sanje njihove ne bodo izpolnile, temveč da bode narod slovenski vedel braniti svojo domovino; da jo bode vedel ohraniti sebi in Slovanstvu. Zato so poslednja leta napeli vse moči, da bi zavirali razvoj našega naroda; začeli so pravo vojsko proti vznášajoči samosvesti njegovi; izumili nove načrte za njegovo potujčevanje.

Sredi slovenskega prebivalstva snujejo zasobne šole, katerim je glavna naloga, odtujevati deco slovenskih rodite-